

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
Stanisław TROCIUK

Warszawa, *15 lipca 2011 r.*

RPO-662535-II-704.3/10/JN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
gen. Jacek Włodarski
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej
Warszawa

Ważnym tematem dyskusyjnym

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi skazanych na decyzje dyrektorów jednostek penitencjarnych, ograniczające prawo więźniów do utrzymywania kontaktu w formie widzeń z członkami ich dalszej rodziny (krewnymi i powinowatymi) oraz innymi osobami bliskimi. Problematyka ta była już przedmiotem wystąpień Rzecznika do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, jednak nadal istnieje potrzeba poddania weryfikacji przyjętej w więziennictwie praktyki w przedmiotowym zakresie, o czym świadczą wyniki prowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika postępowań wyjaśniających w tego rodzaju sprawach.

Zgodnie z art. 102 pkt 2 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi, a art. 105 § 1 k.k.w. konkretyzuje to prawo, stanowiąc, iż skazanemu należy umożliwić utrzymywanie więzi przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi przez m.in. widzenia. W myśl przywołanych przepisów skazany ma niezbywalne prawo do takich kontaktów, a krąg osób uprawnionych do widzenia z nim bez zezwolenia dyrektora zakładu karnego jest szeroki. Ponadto, członkowie rodzin i inne osoby mogą a nawet powinny, brać udział w procesie resocjalizacji skazanego. Tymczasem, dyrektorzy wielu jednostek penitencjarnych (ostatnio Dyrektor AŚ w S., ZK w T., ZK w W., ZK w N. W.) uznają że prawem skazanego jest korzystanie z widzeń jedynie z osobami najbliższymi, o których mowa w art. 115 § 11 Kodeksu karnego. Od skazanych wymaga się złożenia na piśmie wniosku o zezwolenie na widzenie z krewnymi i powinowatymi oraz innymi osobami należącymi do rodziny, niejednokrotnie odmawiając na nie zgody. Dyrektorzy uzasadniają swoją decyzję faktem, że osoby te nie należą do osób najbliższych, więc nie spełniają kryteriów określonych w w/w artykule

Kodeksu karnego. Dyrektorzy okręgowi Służby Więziennej (m.in. Dyrektor Okręgowy SW w K. i K.) prezentują tożsame stanowisko.

Takie działanie nie znajduje jednak umocowania w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego. Centralny Zarząd Służby Więziennej podzielił ten pogląd wyrażony przez Rzecznika, a mimo to administracja wielu zakładów karnych nadal stosuje nieprawidłową wykładnię przepisów w/w ustawy w omawianym zakresie. Należy zauważyć, iż nieuprawnione jest stosowanie definicji osoby najbliższej, określonej w art. 115 § 11 k.k, bowiem Kodeks karny wykonawczy nie odsyła w tej mierze do bezpośredniego lub chociażby odpowiedniego stosowania tego przepisu przy interpretacji art. 105 § 1 k.k.w.

Zgodnie z treścią art. 67 § 3 k.k.w. do środków oddziaływania na skazanych należy nie tylko podtrzymywanie kontaktów z rodziną ale również ze światem zewnętrznym, co należy rozumieć, że także z osobami bliskimi niebędącymi członkami rodziny. Przepis art. 105 a § 4 k.k.w. przewiduje możliwość udzielenia takiego widzenia, choć warunkuje wydaniem zezwolenia przez dyrektora zakładu karnego. Skazani w kierowanych do Rzecznika skargach wskazują jednak na problemy w uzyskaniu zgody na tego rodzaju widzenie. Często podstawą odmowy wyrażenia przedmiotowej zgody jest sama okoliczność, że wymieniona przez skazanego osoba nie jest członkiem jego rodziny lub osobą bliską bez podania materialnych przesłanek takiej decyzji.

„Korzystanie przez skazanego z przysługujących mu praw powinno następować w sposób nie naruszający praw innych osób oraz nie zakłócający ustalonego w zakładzie karnym porządku” (art. 104 k.k.w.). Zatem ograniczenie prawa skazanego do kontaktu z innymi bliskimi osobami, o którym stanowi art. 105 § 1 k.k.w., mogłoby nastąpić wyłącznie wówczas, gdy zachodziłyby przesłanki wymienione w przepisie art. 104 k.k.w. Dyrektorzy nie wykazują jednak, że udzielenie skazanemu widzenia z tymi osobami zakłóci obowiązujący w zakładzie karnym porządek albo naruszy prawa innych osób. Co więcej, wielokrotnie zezwalają na jednorazowe widzenia, które pozwalają na pozytywną weryfikację postawy osoby odwiedzającej, a następnie odmawiają wydania zgody na wpisanie jej do wykazu osób uprawnionych do stałego korzystania z widzeń. Niezrozumiałe jest przywoływanie np. uprzedniej karalności odwiedzającego jako okoliczności niesprzysługującej sprawie, gdy kara uległa przedawnieniu lub faktu, że skazany ma możliwość utrzymywania kontaktów zewnętrznych w innych formach przewidzianych w przepisach regulujących wykonanie kary pozbawienia wolności. Należy podkreślić, że osoby te zwykle utrzymują systematyczny kontakt ze skazanym poprzez korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki, a mimo to w ocenie dyrektorów jednostek penitencjarnych stały kontakt ze skazanym poprzez widzenia jest niewłaściwy z punktu widzenia

oddziaływań resocjalizacyjnych (nawet wtedy, gdy skazany odbywa karę w systemie zwykłym). Choć nie zawsze taki kontakt jest uzasadniony wychowawczo, to jednak trudno zgodzić się z takimi argumentami, jak np. „zezwolenie na widzenie mogłoby ograniczyć liczbę spotkań osadzonego (dorosłego) z matką, a co za tym idzie zahamować jego postępy wychowawcze” lub osoba opuściła zakład karny, więc będzie miała niekorzystny wpływ na resocjalizację skazanego - mimo, że przez blisko rok była zakwaterowana razem z wnioskodawcą i w tym czasie administracja więzienna nie dostrzegąta tego problemu.

Należy zauważyć, iż ustawodawca nie wymienia względów resocjalizacyjnych jako przesłanki ograniczenia prawa skazanego do kontaktu z innymi bliskimi osobami, co np. uczynił w ustawie z dnia 25 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 Nr 11, poz. 109) - art. 66 § 4 ustawy stanowi, że dyrektor zakładu może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu bądź może wpłynąć niekorzystnie na proces resocjalizacji nieletniego.

„ *Władze więzienne winny służyć więźniom pomocą w podtrzymaniu kontaktów ze światem zewnętrznym oraz dostarczać im w tym celu odpowiedniego wsparcia socjalnego* ”- tak stanowi Reguła 24.5 Europejskich Reguł Więziennych. Nie mają one charakteru obowiązującego, to jednak powinny wpływać na interpretację obowiązującego prawa i wytyczać kierunek przyjmowanych rozwiązań.

Na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Dyrektora o podjęcie stosownych działań zmierzających do usunięcia wskazanych naruszeń praw osób pozbawionych wolności w zakresie udzielania widzeń z członkami ich rodzin i innymi osobami bliskimi. Proszę również o rozważenie potrzeby zmiany przyjętej w niektórych jednostkach penitencjarnych praktyki, akceptowanej również przez dyrektorów okręgowych Służby Więziennej, zmierzającej do ograniczania możliwości utrzymywania przez skazanych kontaktów z osobami niebędącymi członkami rodziny lub innymi osobami bliskimi, w sytuacjach, gdy nie zachodzą przesłanki wymienione w art. 104 Kodeksu karnego wykonawczego.

z przeczuciem

